

KOTIMAISEN KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA GRANSKNING AV INHEMSK LITTERATUR

A. J. SAARI: *Musta hevonen vaaleissa. Vaaleista ja vaalimainonnasta*. Sininen Kirja Oy. Helsinki 1964. 134 sivua.

Suomessa on ilmestynyt itse asiassa varsin vähän kirjallisuutta, joka valaisisi politiikan niin sanottuja kulissien takaisia ilmiöitä osallistuvan henkilön silmin nähtynä. Toimivien poliitikkojen muistelmat pyrkivät olemaan korkealle kansalliselle tasolle kohoavia poliittisen historian dokumentteja, joiden tyyliä arkipäivän poliittisen pelin kuvaukset saattaisivat pahoin rikkoa, mutta eivät myöskään puoluetoiminnan teknikat ole olleet erityisen kiinnostuneita kokemustensa kertomisesta. Näyttää siltä, että meillä halutaan edelleen sitkeästi säilyttää politiikan vanhahtavan vakava, moitteeton ja ylevän aatteellisiin näkemyksiin perustuva julkisivu — vaikka useimmat tietävät tai aavis-tavat, että pihan puolelta näkyvä rakennelman todellinen muoto on hiukan toisenlainen —, ja siten kainostellaan sellaistenkin asioiden tuomista yhteisen kansan tietoon, joita ehkä joissakin muissa maissa pidetään valtakilpailuun aivan luonnollisesti kuuluvina.

Johtaja Saaren teos «Musta hevonen vaaleissa» on tässä suhteessa virkistävä poikkeus. Kirjoittaja on ilmeisesti minkään puolueen jatkuvaan järjestötyöhön sitoutumaton kaupallisen mainonnan ammattimies ja erikoistuntija, joka on kustantajan ilmoituksen mukaan ottanut osaa kaikkiin toisen maailmansodan jälkeisiin edustajainvaaleihin nimenomaan yksityisten ehdokkaiden henkilökohtaisen propagandan suunnittelijana ja johtajana. Näistä kokemuk-sista on esiteltävänä oleva kirja syntynyt. Osin se on osoitettu «tavalliselle kuolevaiselle», jota se haluaa opettaa katsomaan «ehdokkaan kulissien taa», mutta ensi sijassa kuitenkin tarkoitettu käytännön käsikirjaksi eduskuntaan tai kunnallisvaltuustoon pyrkiville henkilöille.

Saari ei ole kuitenkaan *Machiavelli*; hän ei tyydy selvittämään, miten olisi meneteltävä, että asetettu tavoite saavutettaisiin. Pelkkä teknikon rooli näyttää häntäkin ujustuttaneen, ja niinpä hän on sonnustautunut myös vankaksi

moralistiksi. Hän jopa aloittaa kirjoituksensa vaatimuksella vaalimainonnan kentän puhdistamisesta, ja toistuvasti hän vaatii politiikalta ja vaalimainonnalta aatteellista pohjaa sekä ehdokkaaltaan selkärankaa ja todellista asiaa, jolla äänestäjiin voidaan vedota. Joissakin kohdin tällainen ote vaikuttaa hyvinkin häiritsevältä. Voi esim. jäädä ihmettelemään, hylkääkö Saari jonkin menettelytavan siksi että hän ei pidä sitä asetetun tavoitteen kannalta tarkoituksenmukaisena vai pelkästään sen vuoksi, ettei se ole sopusoinnussa hänen eettillisten näkemystensä kanssa. Samanlaisia tulkintavaikeuksia tuottavat eräät hänen positiiviset suosituksensa.

Yleisesti ottaen Saari sittenkin haluaa suhtautua ymmärtävästi politiikan pihanäkymiin ja rakentaa oppaansa modernin suunnittelun ja määrätietoisen vaalimainonnan periaatteille. Erikoisalallaan pysyen hän ei sanottavasti koskettele puoluepropagandan ilmiöitä vaan keskittyy ehdokkaiden henkilökohdallisen mainonnan ongelmiin. Erityistä sympatiaa hän näyttää tuntevan uusia, tarmokkaita ja puoluelaitoksen puitteissa itsenäisiä yrittäjiä kohtaan — tästä kirjan nimikin. Ehkä onnistuminen juuri tällaisissa tapauksissa tuottaa parhaan tyydytyksen tunteen mainosalan ammattimiehelle.

Vaalitoiminnan tavoitteista ja keinoista Saarella on ammattimiehen määrätietoinen näkemys. Jos jotakin hyödykettä on myytävänä, on se mainonnalla tehtävä tunnetuksi ja saatava ihmiset mieltymään siihen. Totuuden nimessä on kuitenkin sanottava, ettei kirjoittaja pidä mainontaa minään taikakeinona ja ettei hän katso kaupallisen propagandan menetelmien olevan sellaisinaan siirrettävissä politiikan alalle. Joka tapauksessa hän lähtee siitä, että miehen, joka on valmistunut tehtävänsä ja innostunut asiastaan, tulee pyrkiä ehdokkaaksi odottamatta suomalais-kansalliseen tapaan kanssaihmiesten kunnioittavaa pyyntöä, ja että hänen on varauduttava voittamaan ensimmäinen taistelunsa — myös siinä tapauksessa, että hänet on asetettu ehdokkaaksi vain keräämään puolueelle sopiva määrä ääniä ja varmistamaan toisten läpimenoa.

Käytyään kirjansa ensimmäisessä luvussa vahvasti moralisoivan yleiskeskustelun ehdokkaaksi aikovan kanssa Saari siirtyy itse asiaan ja käsittelee seuraavissa luvuissa valmentautumista ehdokkaan ja edustajan tehtävään, vaalityön suunnittelua, suunnitelman toteuttamiseen tarvittavaa organisaatiota sekä vaalimainonnan keinoja ja välineitä. Teoshan on sivuluvultaan verraten suppea eikä olekaan tarkoitettu kaikki yksityiskohtat peittäväksi käsikirjaksi, mutta hämmästyttävän paljon tiivistettyä tietoa sen kansien väliin on silti saatu mahtumaan — jopa yksityiskohtaiset ohjeet edustavan vaalivalokuvan ottamista varten. Esitys tuskin antaa kuvaa ehdokkaiden vaalitoiminnan keskimääräisestä laadusta — vain harvoilla lienee taloudellisiakaan mahdollisuuksia suosittelun ohjelman täydelliseen toteuttamiseen — mutta käytännön kokemuksiin perustuvana se joka tapauksessa antaa ymmärtää, miten perusteellisesti suunniteltuna ja laajalla alalla toteutettuna propa-

gandataistelua meidän päivinäimme voidaan käydä puolueissa, joissa yksilöllisen toiminnan mahdollisuudet ovat olemassa.

En oikeastaan pysty arvioimaan teoksen luotettavuutta käsikirjana, koska tällainen arviointi ilmeisesti edellyttäisi osallistuvan henkilön kokemuksia. Voitaisiin tietysti ajatella havaintoja verrattaviksi valtiotieteellisen tutkimuksen tuloksiin — joihin Saari vain pari kertaa ohimennen viittaa —, mutta tosiasiassa tutkimus kattaa toistaiseksi ainakin meidän oloissamme vain vähäisen osan käsitellyistä ongelmista. Joka tapauksessa voitaneen katsoa, että laajalla toimintakokemuksella on huomattava arvonsa, ja teksti tuntuu ylimalkaan vilpittömästi kirjoitetulta.

Pohjaltaan Saaren kirja on asialliseksi tarkoitettua tekstiä tärkeästä kysymyksestä, mutta keventämällä sitä huumorin ja kansanomaisen tyylin keinoin hän lienee halunnut vihjata, ettei asiaa ehkä ole syytä ottaa sentään aivan haudanvakavasti. Oletan kuitenkin, että kirjaan tulee vakavassa mielessä tutustumaan moni Musta Hevonen, joilta kirjoittaja odottaa vaalitoimitukselle «sen kaipaamaa jännityksen väriä», samoin kuin kokeneempikin yrittäjä etsiessään keinoja ehkä jo saavutetun asemansa turvaamiseksi.

Jaakko Nousiainen